

**Acte institucional de commemoració del Dia Internacional de les Dones** (Palau del Parlament, 7 de març de 2007)

**El president**

Membres de la Mesa, presidenta de la Comissió, senyores diputades, senyors diputats, doctora Mercè Vilanova, benvingudes i benvinguts al Parlament de Catalunya, que un any més té la satisfacció d'acollir aquest acte de commemoració del Dia Internacional de les Dones.

Avui s'escau una pregunta: S'ha assolit la igualtat? O, deixin-m'ho expressar d'una altra manera, tenen, les dones i els homes, les mateixes oportunitats? D'entrada jo diria que no, però respondre aquestes qüestions, en sóc conscient, requereix una reflexió profunda i compartida que caldria fer en un altre fòrum. Amb tot, no em vull estar de reconèixer que s'ha avançat en el camp dels drets, que s'està fent molta feina i que encara en queda moltíssima per fer, queda molt camí per recórrer en el terreny de la igualtat.

Té la paraula, en primer lloc, la senyora Caterina Mieras, presidenta de la Comissió sobre els Drets de les Dones del Parlament de Catalunya.

**La Sra. Caterina Mieras i Barceló** (presidenta de la Comissió sobre els Drets de les Dones)

Moltes gràcies.

Molt honorable president, honorable consellera, gràcies per ser aquí. Membres de la Mesa, diputades, diputats, amigues, amics, bona tarda o bona nit. He celebrat molts dies internacionals de la dona treballadora o Dia Internacional de les Dones, com vulgueu, però, per a mi, avui és un dia especial, ja que ho celebro amb totes i tots vosaltres com a presidenta de la Comissió dels Drets de les Dones del Parlament de Catalunya, i això em fa una emoció especial.

Aquest any es compleixen setanta-cinc anys de la consecució del reconeixement de la ciutadania de les dones, és a dir, el reconeixement del dret a vot. S'ha dit moltes vegades que el segle XX era el segle de les dones, i realment al llarg de tot el segle hem començat a recollir els fruits d'una lluita que va començar fa més de tres-cents anys; una lluita que les sufragistes varen concretar en dos grans objectius: el dret de vot i el dret a l'educació superior. I crec que podem afirmar que ambdós objectius s'han acomplert en tots els països democràtics.

Queda molt per fer, tot just comencem, però, pel que fa referència al vot de les dones, país a país, parlament a parlament, l'hem anat guanyant al llarg del segle XX, i avui podem dir que ja és un fet. Això ens ha d'esperonar, ens ha d'esperonar a somiar la igualtat real per al segle XXI. Ara ens pot semblar un somni, però ben segur que també serà una realitat.

Doncs bé, per analitzar el que va representar per a tota la nostra societat la incorporació del vot de les dones, tenim amb nosaltres la doctora Mercè Vilanova. La professora Vilanova, la conec fa molts anys, he seguit la seva trajectòria i en algun moment, fins i tot, he tingut el privilegi de compartir-la. Recordo, per exemple, la Conferència Mundial de les Dones a Beijing. La professora Vilanova té una trajectòria molt llarga, una trajectòria, sobretot, universitària, i amb interès per les majories invisibles i molt especialment per les dones. Aquesta llarga trajectòria l'ha portada com a investigadora convidada a la Universitat de Harvard, a l'Institut d'Història del Temps Present a París i un llarg etcètera. Permeteu-me però que em fixi especialment en la part del seu currículum en relació amb les dones. Coneguda pels seus treballs estadístics de fonts orals és una pionera en aquest camp, fundadora del seminari interdisciplinari Dones i Societat, seminari que va organitzar el primer doctorat a l'Estat espanyol sobre estudis de gènere. Ha publicat diversos llibres amb referència a les dones, com *Pensar les diferències* y *Desde las orillas de la política: género y poder en América Latina*. Ha organitzat els encontres denominats Cruïlles, l'últim dels quals ha tingut lloc a la Universitat de Barcelona aquesta mateixa setmana. Fundadora i directora de la revista internacional *Historia, antropología y fuentes orales*, amb diversos exemplars monogràfics dedicats a les dones, entre ells,

*Otras miradas* i un sobre la paritat. Catedràtica d'història contemporània a la Universitat de Barcelona, Premi Nacional d'Investigació, Creu de Sant Jordi i moltes més coses.

Per acabar, he de mencionar el que és la seva obra mestra, fruit d'un treball d'investigació llarg i exhaustiu, estic parlant de *l'Atles electoral de la Segona República*, obra que aporta una informació decisiva per a la comprensió del que fou possiblement el període més convuls del segle XX a Catalunya, i de referència imprescindible per a investigacions històriques posteriors. I, a més de tot això i per sobre de tot això, la professora Vilanova és mare i àvia. Tenim una neta aquí a primera fila, l'acabo de veure. És la teva primera experiència del Dia de les Dones, en viuràs molts més, ben segur.

Quan vulgui, professora Vilanova.

**La Sra. Mercè Vilanova** (catedràtica d'història contemporània de la Universitat de Barcelona)

Bé, les meves primeres paraules, evidentment, han de ser d'agraïment al president Ernest Benach per donar-me la paraula. Aquesta frase tan senzilla «donar la paraula» resumeix un dels anhels més profunds de tots els moviments feministes des de sempre. Així que jo crec que puc dir ben clar i ben alt: gràcies, amic.

Naturalment també he de donar gràcies a l'honorable Caterina Mieras, la primera i única consellera de Cultura que hem tingut, per la seva presentació, les seves paraules tan amables, i també a tots i totes les organitzadores d'aquest acte, en especial a la Comissió de dones del Parlament. I he d'agrair que se m'hagi convidat en aquest marc incomparable que representa..., estem aquí en el zenit del diàleg, del pacte i, espero també, de la imaginació, sense oblidar, ja s'ha dit, que avui commemorem el Dia Internacional de les Dones, i no puc deixar de dir que els seus inicis, a començaments del segle XX, van ser a Nova York i organitzats per dones socialistes. Ara aquesta commemoració té una connotacions més populars, potser és menys potent, però és més generalitzada, perquè moltes dones ja ocupen llocs de responsabilitat política i social, i aquí, com ja ha dit l'honorable Caterina i el president

Benach, fa molts anys que gaudim del dret de sufragi i, des de la Transició, de molts altres drets.

Però dones com jo, i crec que s'ha dit a la presentació, que ens hem dedicat la nostra vida professional a esbrinar algunes coses ben petites del nostre passat i potser algunes teranyines del dia a dia, no és fàcil, no m'és fàcil ara dirigir-me a una audiència com aquesta, tan variada, tan interessant, tan preparada, i a la qual agraeixo realment de cor que sigueu aquí.

I potser que comenci amb un apunt biogràfic. Les dones com jo, que enfonsem les nostres arrels en els anys profunds del segle XX, sabem la força que han tingut les ideologies col·lectives. Les de la meua edat –i aquí en veig unes quantes– ens reconeixem com formant part d'aquelles generacions que vam creure en els programes del socialisme i de les esglésies, però des de fa temps –i aquí hi ha gent més jove– comencem a percebre que aquest ancoratge en el que és col·lectiu pot ser un abisme amb les noves generacions, que s'inventen les seves identitats amb unes altres paraules i de maneres distintes. Aquests canvis en la manera de ser del segle precedent fa que el neguit pels fenòmens col·lectius es pugui considerar com un camí que ens ha portat –i potser això és el millor que puc dir avui– a descobrir d'una manera nova la força d'allò que és singular, si voleu que ho digui amb paraules una mica rotundes, a descobrir, a revelar el poder de la identitat.

El moviment feminista ha estat un moviment col·lectiu i s'ha construït per mitjà de successives onades, sobretot en lluita pel sufragi, des de finals del segle XVIII. A casa nostra el varen aconseguir als anys trenta, que són anys, els anys trenta, i potser per això jo els he estudiat, en què es van viure uns fets prodigiosos; em refereixo a la proclamació de la Segona República, a la concessió del sufragi femení i a l'emergència d'una dona nova, en gran part a través del cinema. Si en algun moment Catalunya ha estat diferent, aquest moment han estat els anys trenta, potser per l'esperança, potser per l'enorme il·lusió que va representar. I moltes dones m'han dit: "Allò va ser com tocar el cel." El meu *Atles sobre la Segona República* es pot considerar com una lloança als partits que varen liderar la nostra primera democràcia

universal, excloent, evidentment, els més joves, com sempre. Fou especialment important Esquerra Republicana de Catalunya, perquè va saber aglutinar el desig de canvi. Jo estic convençuda que si la petita burgesia reformista, electoralment majoritària a casa nostra, hagués pactat no tan sols amb els líders carismàtics, sinó amb els afiliats de les grans sindicals, preocupades bàsicament per millores salarials i socials, potser hauríem evitat la mort, l'exili, la repressió de les persones més compromeses i més idealistes un cop acabada la Guerra Civil. No es va pactar, perquè feia por els peons, que a casa nostra vivien en unes condicions duríssimes i que en aquella època eren moltíssims. I, a més, no es va pactar per la por de les classes denominades benpensants, que varen tenir por de la justícia social, por de perdre beneficis, por de perdre el poder, por de la llibertat i de la igualtat de les dones. Un reformisme a temps jo crec que ens hauria estalviat molt de sofriment. I aquesta és una lliçó que jo voldria deixar aquí i jo crec que ens ha d'il·luminar, perquè és fonamental pactar els canvis necessaris a temps.

La victòria tantes vegades repetida d'Esquerra Republicana de Catalunya va fer evident la moderació de les majories, sobretot de la majoria obrera, que sabia que les seves alternatives no vindrien mai mitjançant la revolució o la violència. Això, a les entrevistes que he fet a gent d'aquell temps m'ho han dit i repetit. I cito literalment: "La revolució ni d'una hora lluny, la reforma, mai la revolució, bandera amunt, bandera avall i cridant." En aquesta actitud moderada, tan arrelada, s'ha de buscar una de les claus de la Transició espanyola, perquè des del punt de vista electoral la dictadura no va esborrar ni les actituds ni les memòries. En aquells anys s'instal·là a Catalunya una majoria obrera en condicions de desigualtat. En aquestes condicions de desigualtat numèrica era lògic que la Lliga que representava el conservadorisme burgès propiciés l'abstenció i que Esquerra Republicana de Catalunya no volgués afavorir un partit de classe que li havia estat advers; pels Republicans, formar bloc amb el proletariat era decisiu, perquè, si dividien les seves forces, perdien vots. No obstant això..., i això, aquesta divisió d'ells és el que va causar la pèrdua de les eleccions el 1937.

El pretès apoliticisme femení, unit a un suposat conservadorisme de les dones, ha estat un tòpic acceptat per gairebé tothom. No obstant això, és fàcil demostrar que les dones varen votar, i varen votar en el mateix sentit que els homes. I si es van abstenir va ser perquè, finalment, el mateix sistema que els havia donat el vot, els impedia anar a votar. Moltes m'han dit: "No fèiem més que treballar tot el dia, de casa al treball, del treball a casa. No teníem temps per a res." Treballaven fins a les dues o les tres de la matinada, des de les set del matí. Abans no hi havia temps per a res. Eren dones aclaparades pel treball a preu fet a les fàbriques. Marginades de la informació i de la cultura, i sense accés als mecanismes de poder i decisió política.

Malgrat això, participaven en percentatges molt més alts que no ara, i això cal remarcar-ho, perquè la vida política era més intensa. Eren més pobres, però potser estaven més vius, hi havia menys apatia, i s'esperava menys que els altres, sempre els altres, ens resolguin els problemes. Votaven "sí" però elles mateixes, curiosament, es definien com a apolítiques; apoliticisme que respon a una desconfiança en el sistema de partits, perquè gairebé consideren, i les cito literalment: "No és més que una lluita pel poder, una carrera, un negoci" –això és per elles el que creuen que és la política. "La teoria la tenen tots bona. No sé quin partit la duria a la pràctica". "Tots duen la mateixa corbata". Tots s'han vestit de blau avui, per sort, no?, i segueixen dient: "En el treball, cap canvi. Allí no hi havia ni guany ni pèrdua. El petit jornalero i va que xuta".

Els electors necessiten confiar en la democràcia. Per això van a votar. Però al mateix temps, no tenen responsabilitats sobre l'aparell estatal ni sobre les decisions polítiques d'aquest. És a dir, la gent viu el procés electoral de forma molt escindida, i per aquesta raó vota intermitentment. Després d'un llarguíssim recorregut, vam arribar a la constatació que era cert el que fa temps m'havien dit a molts indrets: "Es vota per perdre menys". És a dir, les eleccions es viuen sense compromís, i aquesta distància ajuda a comprendre la participació, l'abstenció i la intermitència.

Ara bé, en els anys 30 i 40 assistim a l'avanç impressionant que va significar el cinema, perquè fou el primer fenomen de masses que, inevitablement, va donar la

paraula a les dones, i les va fer públicament visibles. Aquest és el gran esdeveniment del segle XX i no el vot, com pretenien les sufragistes. Naturalment que exagero, i, a més, m'han convidat aquí perquè els parli del 1933, quan més de sis milions d'electores, a l'Estat espanyol, van poder votar per primera vegada. El vot és secret, i per això la interpretació que se'n fa és fàcilment manipulable. Tant per part de la dreta com de l'esquerra es va afirmar que el triomf conservador del 1933 va ser a causa al comportament de les dones, aconsellades per l'Església. Aquest és el gran tòpic. "El món es va perdre per una dona", sanglotava Esquerra, mentre remarcava l'error de no haver-li donat el sufragi restringit, i assenyalava Clara Campoamor com l'única responsable. Aquestes acusacions posen en relleu el capgirament històric del qual les dones som l'objecte, però s'ha demostrat que la victòria conservadora es va deure al vot dels homes i de les dones, i la seva causa fonamental, com he dit abans, va ser la divisió dels republicans, que es presentaven en dues candidatures. Mentre la dreta, més hàbil, es va presentar a les eleccions formant un bloc, si voleu, un front, *avant la lettre*, i malgrat treure menys vots, la llei majoritària d'aleshores li va donar el triomf.

En aquell temps, els treballadors i les treballadores anaven a peu a la feina per estalviar-se els deu cèntims, però assistien multitudinàriament al cine, i encara avui recorden les pel·lícules que varen veure i els van fascinar. El cinema plantejà la igualtat entre els homes i les dones, i obrí la possibilitat inèdita d'una alteritat lliure. Aquests diàlegs, projectats a la gran pantalla, foren decisius. Precisament, quan va sorgir un grup de dones amb una talla humana impressionant, com la Katharine Hepburn o la Irene Dunne, entre moltes altres. Aquesta fase de la història del cine és contemporània de la victòria de les sufragistes, i és indissociable d'una fase en la història de la consciència de les dones, perquè es tracta de l'emergència d'una dona nova, com en el Renaixement va sorgir un home nou.

És d'aquestes dones de què jo voldria parlar-los avui, perquè varen aconseguir un discurs propi, perquè podien, perquè el cine els havia donat, per primera vegada, la paraula. Per exemple, a *Gaslight*, produïda el 1944, Ingrid Bergman pren la paraula i amb un ganivet, aterra el seu marit, en aquest cas el Charles Boyer i no és un atzar

que aquest film es construeixi sobre la negació de la veu de l'heroïna, que era cantant i se la redueix al silenci. El que ella veu i escolta li és negat fins a perdre l'enteniment.

Després de les dècades lluminoses dels anys 60 i 70, és a dir, després de la revolució del 68, quan se'ns va voler canviar la vida i se'ns va voler donar la llibertat, les dones, en aquest cas, i això que vull dir ara..., que dic ara, és molt important, les dones de classe mitjana varen entrar en massa en el treball assalariat. I en els anys 80, potser gràcies a això, es va passar d'un feminisme de supervivència a un feminisme polític, quan les dones foren cridades a formar part de moltes institucions estatals.

Quan fins i tot els governs varen nomenar ministeris o direccions generals dedicades exclusivament al tema de les dones, i, des d'aleshores, els polítics que han volgut modernitzar la societat, han necessitat el suport de les dones. És quan comença a practicar-se la "mixticitat" a gran escala. És a dir, la col·laboració entre homes i dones per avançar en la consecució dels drets i en la formulació de les lleis. Sens dubte, és aquest moviment i és aquesta política la que fa que avui jo pugui estar parlant aquí amb tots vostès.

Des de la Revolució Francesa, s'havia impedit a tot el món i a totes les democràcies, que les dones fossin considerades ciutadanes de ple dret. Se'ns va privar del vot perquè es va considerar que érem com els bojos, els discapacitats, els analfabets, els negres, els pobres, els marginats i *tutti altri*. És per aquest motiu, i només per aquest motiu, pel qual la paritat política hauria de ser un dret jurídic. El que la llei ens va treure a les dones, la llei ens ho ha de restituir. Per aquesta estructura organitzativa bàsica i mil·lenària, que diferencia els éssers humans en dos sexes, el primer acte civil de qualsevol nascut és la declaració obligada del seu sexe. I per això, a tot arreu, la paritat hauria d'imposar-se jurídicament.

De les diferents conquestes després del sufragi, segurament la paritat és la més important. No els parlaré avui de la paritat fiscal. Les dones, com els homes, financem les guerres, la policia, les infraestructures, la sanitat, l'aparell burocràtic, educatiu i polític, dels parlaments, d'aquest Parlament, de les universitats públiques, a què jo

també pertanyo. En aquest cas, clarament, qui paga, no mana. És a dir, les dones contribuïm però no decidim. No em referiré a aquesta paritat, però no m'estic de subratllar la importància de la hisenda pública. Ahir, en un debat, aquí a Barcelona, sobre l'agonia de Bagdad, un dels ponents va parlar del calze enverinat del petroli. Els països amb petroli –riquíssims, va dir–, són quasi tots estats fallits, on la democràcia no és possible. I va citar a Saddam, quan deia als iraquians: “La vostra riquesa és la meva generositat”. Un altre ponent contestà que només redistribuint la riquesa és possible trobar un camí de pau. Tots dos, això sí, es referien a la importància de les classes mitjanes, perquè representen el fonament de les democràcies i pel feminisme d'avui, no el d'ahir. Segurament no el d'ahir, però pel d'avui les classes mitjanes són determinants.

Tampoc em detindré en la paritat laboral, molt més important que la política. Un dels reptes actuals més urgents –els diaris en vénen plens aquests dies– sens dubte és aconseguir trencar la bretxa salarial, mentre la domèstica és la paritat ineludible, i al mateix temps impossible mentre no s'aconsegueixin totes les altres paritats. Perquè la nostra societat està malalta, està molt malalta. No tan sols pel consumisme, que es pot considerar una malaltia crònica, gairebé una plaga, a més a més, perquè el matador mata; l'assassí assassina les dones i després es destrueix ell mateix, perquè és víctima de no trobar-li sentit a la vida sense la dominació i la jerarquia que els homes tradicionalment han exercit.

Potser fa temps que és així, però no tenim estadístiques, no hi ha manera d'esbrinar-ho. El que sí que ha canviat –i això és importantíssim, i s'ha de dir ben alt–..., el que ha canviat és que hi ha una queixa col·lectiva. La societat es queixa que matin les dones en la intimitat de la seva llar, i l'Estat gasta milions per prevenir aquests assassinats, encara que no sap com fer-ho, i aquesta queixa ha estat possible, i això també vull subratllar-ho, perquè s'ha produït per la sensibilització dels moviments feministes. Així que compte a criticar les feministes, perquè de moment són –som– una alerta imprescindible.

Un altre fet nou que ho penetra tot és la mundialització. Si la globalització es refereix a allò extern que uneix o separa, el globalisme al·ludeix a la consciència personal i subjectiva que els homes i les dones compartim, a més d'un únic aparell reproductiu, tasques i interessos comuns, i qui sap si un mateix destí, perquè per primera vegada ens podem sentir semblants. Aquesta identificació amb tota la humanitat hauria de ser prioritària i transcendir la legislació dels estats dits "nacionals".

Destacaré només uns punts. El globalisme amplia la definició de les identitats i avui les característiques particulars no són suficients per ajudar-nos a decidir qui som ni on pertanyem. Per això s'ha de lluitar pels drets humans bàsics, com és ara el dret a l'aigua potable o a determinades proteïnes. Una persona amb fam, que només menja per sobreviure, no es distingeix l'activitat humana dels animals; això és precisament el que va intentar el nazisme en els camps de concentració: negar que l'ésser humà posseeix la dignitat d'un fi en ell mateix, independentment de l'ètnia o del sexe. I aquest és precisament el problema de milers de milions d'éssers, avui, més enllà d'Auschwitz o de Mauthausen.

I és també la gran paradoxa de les dones, que es constitueixen sempre en instruments per a la finalitat d'altres, però que mai les tracten com a objectius en elles mateixes. És reconegut que l'estructura social ens encaixa bàsicament en quatre àmbits. Primer, com a reproductores –a la Xina les atrapen o les cacen a milions per casar-les a la força–; o bé som les que tenim cura de la gent –dones casades, esposes, mares, germanes, infermeres, assistents socials de tot tipus–; o bé som els punts de descàrrega sexual –a través del matrimoni, de la prostitució, de la violació, de la tracta de blanques o de l'esclavitud, i, a més a més, som les agents de prosperitat de les famílies perquè gestionem l'economia domèstica i les trajectòries personals dels nostres. Això sí, prescindint sempre de la nostra pròpia qualitat de vida.

Ara bé, un punt d'optimisme: mai no han existit tants homes i tantes dones que reflexionin sobre les seves identitats individuals amb uns instruments analítics de gran abast, i preparats per entendre el poder de la nostra identitat en aquesta societat

digitalitzada. El globalisme està en el centre d'una visió alternativa dels que volem redefinir la societat, perquè ni creiem que som víctimes de la globalització ni tampoc de l'estat-nació o de les nacionalitats, que han de ser repensades i renegociades. Som conscients, a més, que durant mil·lennis vàrem poder sobreviure sense l'Estat tal com el coneixem avui. El temps gloriós de la política va començar fa poc, després de la Revolució Francesa, i va durar fins quasi ahir, quan els partits polítics lluitaven per instaurar la democràcia i els estats dits "nacionals" volien alliberar-se de les urpes eclesials.

Però avui la política ha de trobar un sentit nou en una societat que viu d'un mercat triomfant i en què només existeixen els programes que cadascú s'inventa. La idea que la política és una categoria universal o atemporal, i per això natural, no s'ajusta ni a la realitat ni a l'experiència històrica. Les possibilitats actuals converteixen els nostres vells anarquistes en precursors, perquè varen defensar una societat sense salaris ni jerarquies. És per aquest motiu que el globalisme confereix un valor renovat a determinats estudis sobre la Guerra Civil nostra, quan es va viure un primer intent frustrat d'una utopia molt nostra, i consti que no escombri cap a casa.

Finalment em referiré al que podríem denominar "nou feminisme". I citaré tres pactes que considero necessaris. El primer pacte és un pacte amb una mateixa per trobar la llibertat que ens permet comprendre el que ens és essencial, és a dir, el món interior on viuen tots els fantasmes i que no podem copsar fugint endavant, com fan moltes dones polítiques, ni tancant-nos en nosaltres mateixes, com fem moltes intel·lectuals.

Carmen Martín Gaité ho expressà d'aquesta manera: "És un viatge interior per entendre'ns". Si tu no has establert aquesta relació amb tu mateixa, no pots oferir res als altres. Aquest és un viatge fonamental per viure, entre altres coses, l'amistat, que és una part essencial de la vida social. Perquè no som res sense els altres, ningú en el món virtual on sense connexió no existim. No tenim una identitat personal intransferible, en propietat. Com han descobert els físics, som una fibra, una veta de la trama de la vida, un sistema obert, un centre de producció del sentit interconnectat a altres centres.

Aquesta relació no manipulada amb una altra persona es torna com un mirall. Dit molt esquemàticament, cal enfrontar-se amb les transformacions que comencen dins nosaltres mateixos. I això no és fàcil perquè la revolució de les identitats està en el seu inici, però quan es dugui a terme canviarà radicalment la manera com ens construïm. L'obstacle a la creativitat és menys una dada biològica que la invenció que hem fet del que pensem que és natural. Per exemple, creiem que són naturals les relacions de gènere, i paradoxalment aquest pensament que culturalment s'ha inventat és més dur de rosegar que la naturalesa mateixa, perquè l'entitat femenina, en l'essencial, és un rol. Es demana i se'ns demana a les dones que acceptem aquesta identitat com abans s'acceptava que un naixia artesà, camperol o rei. I les dones ho acceptem pel pes de la memòria recent, irresistiblement atraient, per les gratificacions psicològiques reconfortants i per l'avidesa d'una perspectiva emancipadora. I, a més, cal dir-ho: si no ho fem així, som penalitzades afectivament pels nostres companys estimats.

Un altre pacte és el que hem de fer entre dones. És una mena de compromís per esbrinar què ens uneix i què ens separa, sense tenir por del que ens separa d'altres dones, sense témer les nostres diferències, tenint en compte l'altra generalitzada. Aquest és un pacte ètic que ha de ser públic; un pacte que ens ha de fer interessar en la lluita de totes les dones arreu del món, sense temps per pactar qüestions secundàries, com són ara les que fan referència al poder polític. És ingenu pensar que la societat canviarà si ens donen el poder polític tal com avui existeix. El que és fonamental és canviar el mateix concepte de poder, la qual cosa exigeix reinventar la democràcia per a totes les funcions del dia a dia.

I això només és possible, evidentment, amb un tercer pacte. Amb els homes. Perquè els homes han de redefinir la seva identitat. També ells han de fer la seva feina, també han de fer aquest viatge interior que els permeti entendre el segle XXI sense l'angoixa del dominador, essencialment violent, per evitar, entre tots, que se'ns cremi la teulada i amb el foc perdem no tan sols la raó sinó també la vida.

La bandera del nou feminisme que proposo és, sens dubte, el feminisme de la complicitat, el compromís meu amb l'altre, de l'altre amb mi, de tots amb totes, per canviar conjuntament la societat. L'única possibilitat real, ferma, és que les dones i els homes practiquem la complicitat amb la reinvenió de les fórmules de vida i els instruments que regeixen la societat. I per aconseguir-ho necessitem tant el pensament com la política. Necessitem polítics amb visió àmplia per administrar i governar, juntament amb pensadors que sàpiguen trobar models i alternatives per combatre la perversitat de la societat actual. És una cosa que els polítics sols no poden ni han de fer perquè ni tenen temps ni estan preparats. El maridatge que actualment contemplem entre els millors cervells amb el capitalisme més avançat és una aliança malèvola que destrueix, corromp i mata. Sens dubte, ens enfrontem a una *pan de leadership* a tots els nivells. Molt breument: necessitem l'aliança dels millors polítics amb les millors intel·ligències perquè reflexionin sobre el quotidià.

Geneviève Brisac en un dels seus últims llibres afirma –i amb aquesta anècdota acabo– que si avui tinguéssim la fortuna de tenir entre nosaltres un segon Miguel de Cervantes, el Quixot seria una dona inquieta per la marxa del món, una dona que intentaria reflectir les seves pors per mitjà de les paraules, amb la complicitat d'un home, que podia ser el nou Sancho Panza. Perquè hem de saber divertir-nos i al mateix temps ser seriosos, i no jugar a ser víctimes, però no podem oblidar que la misogínia no ha retrocedit, que res no s'ha guanyat definitivament, que encara són actuals moltes de les afirmacions de Clara Campoamor. Combatre i riure al mateix temps, i a més a més fer-ho amb ganes, amb paraules encara més senzilles i en forma de pregunta: “Farem servir els punys per atacar i ferir, o els braços per acollir i sumar?” Aquesta és una decisió que deixo en mans de l'audiència.

Gràcies per escoltar-me.

### **El president**

Doncs, moltes gràcies, doctora Vilanova, per aquesta conferència. Jo diria que, més que “per aquesta conferència”, per aquesta important lliçó que ens heu donat. I jo, de

fet, ara hauria de fer la cloenda amb unes paraules, però no sé si goso, sincerament. Tot i amb això, ho intentaré.

I, bé, bàsicament aquests darrers dies, preparant el discurs, preparant aquestes paraules, he repassat discursos i he mirat documentació relacionada amb la igualtat de gènere, les dones, la seva emancipació. I una cosa m'ha cridat l'atenció. Fa anys que parlem de les desigualtats de gènere, unes desigualtats, per sort, que cada vegada són menys invisibles perquè queden al descobert gràcies a dues de les revolucions socials que estan canviant el nostre món: la revolució de les noves tecnologies i, sobretot, la revolució de les dones.

S'ha fet camí, doncs. Les dones han promogut la reformulació de la vida privada i pública dins la societat. Podem dir que hem fet passes importants perquè el procés d'alliberament de les dones ha estat motor decisiu de la vertiginosa transformació del món. Ha canviat el nostre pensament, han canviat els nostres valors, han canviat els nostres hàbits –des de la feina fins a la nostra llar–, i han de canviar més, per descomptat. Cal, però, una correcció, un incís, al que acabo de dir. Tot això ha ocorregut als països desenvolupats, perquè al Tercer Món, malauradament, no s'ha arribat ni tan sols fins aquí. En tots els casos, però, el gran repte continua sent fonamentalment incidir en l'educació i l'arrelament de nous valors, per mi el veritable cavall de batalla, perquè ens permetrà, o no, convertir la igualtat teòrica en real.

No ens podem conformar ni ens hauríem de conformar només amb la igualtat jurídica. Cal que els drets de les dones no siguin només aparents, no siguin una teoria; han de ser una realitat. I, en aquest sentit, al marge del compromís institucional que mostra tant la cambra catalana com els diferents nivells de govern del país, cal també el compromís de les persones, el de les catalanes i catalans que volen que el seu país sigui més just, més equilibrat i ofereixi les mateixes oportunitats a tothom. O dit d'una altra manera, un país amb una política social ambiciosa de progrés i benestar.

Per canviar mentalitats, per modificar els patrons de comportament i transformar la societat en positiu, el primer que cal és educació i formació en valors. Valors socials i culturals com la igualtat, el respecte i la responsabilitat compartida.

La societat actual és fruit de la història, del passat compartit i de totes les influències que hem anat sedimentant. També d'una sèrie d'intangibles que, en el fons, són heretats d'una socialització masclista. Venim, diguem-ho clar, d'un sistema patriarcal que, per sort i de mica en mica, s'està modificant a favor de conductes més igualitàries, menys discriminatòries i menys subordinades per a les dones. Un cas paradigmàtic és la prevenció de la violència com element opressor de les dones. En aquest sentit, com ja s'ha dit i s'ha anunciat, Catalunya tindrà, si els grups parlamentaris ho volen –que ho volen–, una llei pròpia contra la violència de gènere, que es discutirà, justament, aquí, al Parlament.

Reprenc el fil de l'educació: les persones, quan adquirim coneixement, tenim accés a més opcions de vida, a més possibilitats d'evolució, i el conjunt de la societat se'n beneficia. L'educació ens fa capaços de crear una societat democràtica i justa; ens ofereix possibilitats d'elecció, de canvi i de transformació social. L'educació, doncs, ha de ser una de les eines més importants que ens ha de permetre fer la Catalunya que volem: una Catalunya moderna, culta, cohesionada, una Catalunya amb millor benestar, una Catalunya amb més qualitat de vida, per a tota la ciutadania, i on la convivència democràtica i la igualtat siguin prioritàries.

Hi ha altres línies de treball endegades amb la mateixa capacitat social transformadora. Per exemple, l'impuls de les polítiques de gènere transversals, i això vol dir en tots els àmbits per al desenvolupament ple de la ciutadania. Per exemple, la promoció de la incorporació de la dona en tots els graus de responsabilitat i presa de decisions. O, per exemple, en els canvis estructurals en l'organització del temps per assolir una veritable conciliació de la vida laboral i familiar que implica la coresponsabilitat –i aquest és un concepte relativament nou i molt interessant– dels membres de l'estructura familiar.

I encara n'hi hauria molts més. Molts altres canvis profunds sobre els quals s'està treballant. Queda molta feina, moltíssima, hi insisteixo, però també permetin-me que reconegui el valor del que ja s'ha aconseguit, i també l'esforç i la dedicació de moltes

persones, de moltes dones, que han reivindicat la igualtat i l'emancipació com a drets fonamentals: són un exemple per a la nostra societat.

Abans d'acabar, deixin-me fer una reflexió més al voltant dels valors. Si volem una societat ben travada, sòlida i ben situada per progressar, la ciutadania necessita valors i signes d'identificació compartits. Em refereixo, entre altres a la llibertat en majúscules, als drets de les persones, dels col·lectius i dels pobles, a la solidaritat, al respecte, a la igualtat de drets i deures per a tots dos gèneres. I això es concreta, per exemple, en el fet que les dones no hagin de triar entre una carrera professional i el paper de mare, o tenir condicions de treball igualitàries. Precisament, segons l'informe igualtat entre homes i dones presentat avui mateix per la Comissió Europea, les dones contribueixen més que els homes a la creació d'ocupació a la Unió Europea, i tenen més formació, però cobren un 15 per cent menys que els seus col·legues masculins. Una dada no tan sols significativa sinó que ens hauria de fer posar vermells d'una certa vergonya.

Teixir una xarxa de valors comuna, comuna per a tota la societat catalana, que permeti vestir-hi al damunt un projecte col·lectiu de país, un projecte que ha de ser obert, inclúsiu i amb capacitat d'atracció civil és avui indispensable. Sentir-te orgullós del teu país és molt més que una qüestió simbòlica. Vol dir sentir-te'n part, saber que vius en una societat que cuida de tu, que busca aquest compromís social, i deixin-m'ho dir, vull sentir-me cada dia més orgullós de pertànyer a aquest país meu, a aquesta nació, a Catalunya.

Moltes gràcies i bon vespre a tothom.